

Paweł Stasiuk

Skarga o stwierdzenie nieważności małżeństwa - informacje podstawowe

Stan prawny na dzień 1 stycznia 2024 r.

Droga Czytelniczko, drogi Czytelniku,

oddaję w Twoje ręce opracowanie poświęcone skardze o stwierdzenie nieważności małżeństwa, zwanej również skargą powodową. Jest to pismo, które jest fundamentem procesu o stwierdzenie nieważności małżeństwa kościelnego.

Przygotowane przeze mnie opracowanie składa się z trzech części. W pierwszej z nich znajdziesz informacje podstawowe dotyczące tego, czym jest skarga powodowa. Druga część zawiera natomiast omówienie jej elementów, a także wskazanie załączników, które można złożyć wraz z pismem. Trzecia część to przykładowy wzór skargi o stwierdzenie nieważności małżeństwa, który możesz wykorzystać.

Mam nadzieję, że przygotowany przeze mnie materiał spotka się z Twoim zainteresowaniem i pomoże Ci rozwiązać ewentualne wątpliwości.

W razie jakichkolwiek pytań proszę o kontakt.

Paweł Stasiuk

Część I

Skarga powodowa – czym jest i jakie jest jej znaczenie?

Skarga o stwierdzenie nieważności małżeństwa jest pismem, które pełni niezwykle istotną funkcję w postępowaniu o stwierdzenie nieważności małżeństwa kościelnego. Mianowicie poprzez jego wniesienie dana strona inicjuje proces w tym przedmiocie. Można zatem powiedzieć, że skarga powodowa jest odpowiednikiem pozwu w procesie rozwodowym przed sądem państwowym.

Przygotowanie skargi o stwierdzenie nieważności małżeństwa powinno być poprzedzone dokonaniem dogłębnej analizy sprawy. Jej celem jest ustalenie, czy istnieją podstawy prawne umożliwiające uzyskanie wyroku stwierdzającego nieważność małżeństwa.

Wspomniana wyżej analiza sprawy polega na dokładnym zapoznaniu się z dostępnymi dowodami i okolicznościami, które mogą wskazywać na to, że małżeństwo zostało zawarte w sposób nieważny zgodnie z prawem kanonicznym. Warto zwrócić uwagę na różne aspekty takie jak np. stan psychiczny małżonków, a także przyczyny, które mogą wpłynąć na nieważność małżeństwa, jak np. brak zgody na małżeństwo lub pozorne wyrażenie zgody małżeńskiej, jak również inne istotne czynniki.

Dlatego też często dobrym rozwiązaniem jest skorzystanie z pomocy prawnika specjalizującego się w prawie kanonicznym. Taki prawnik, będący biegłym w tej dziedzinie, ma niezbędne doświadczenie i wiedzę, aby dokładnie przeanalizować okoliczności sprawy oraz pomóc w zebraniu odpowiednich dowodów, które mogą wskazywać na nieważność małżeństwa.

Skargę powodową w procesie o stwierdzenie nieważności małżeństwa mogą składać przede wszystkim sami małżonkowie, zarówno wspólnie, jak i osobno. W praktyce najczęściej spotyka się tę ostatnią ewentualność.

Niekiedy zdarza się, że jedna strona, z różnych powodów, nie chce uczestniczyć w procesie. W takich przypadkach druga strona nadal ma prawo do wniesienia skargi. Warto przy tym zaznaczyć, że brak zgody lub udziału drugiej strony w procesie w żaden sposób nie przekreśla możliwość uzyskania wyroku stwierdzającego nieważność małżeństwa.

Skargę można złożyć osobiście w siedzibie sądu kościelnego, gdzie przeprowadzany jest proces, lub przesłać ją pocztą. Wybór sposobu zależy od preferencji stron.

W kontekście powyższego warto zwrócić uwagę na kwestię właściwości sądu. Można tutaj wyróżnić następujące warianty:

- miejsce zawarcia małżeństwa – właściwym sądem jest sąd diecezji, w której miało miejsce zawarcie małżeństwa;
- miejsce zamieszkania strony pozwanej – jeśli strona pozwana, czyli ta, przeciwko której skierowana jest skarga o nieważność małżeństwa, mieszka na stałe lub tymczasowo w konkretnej diecezji, to sąd tej diecezji staje się właściwym miejscem prowadzenia procesu;
- miejsce zamieszkania strony powodowej – jeżeli strona wnosząca skargę (strona powodowa) mieszka na stałe lub tymczasowo w konkretnej diecezji, to sąd tej diecezji również jest właściwym w danej sprawie;
- miejsce zebrania dowodów – w praktyce może wystąpić sytuacja, w której obie strony mieszkają w różnych diecezjach, a małżeństwo zostało zawarte w innej diecezji. Wówczas istnieje możliwość wyboru sądu z większością dowodów. Rozwiązanie jest jednak stosowane stosunkowo rzadko.

Skarga powodowa jest pismem formalnym, które powinno zawierać kluczowe informacje w danej sprawie. Co więcej, jest ona uregulowana w Kodeksie Prawa Kanonicznego.

Oto najważniejsze elementy, które powinno zawierać pismo inicjujące postępowanie:

- miejsce i data sporządzenia;
- dane stron: personalia stron, miejsce zamieszkania, datę i miejsce zawarcia małżeństwa kanonicznego i cywilnego – jeżeli takie również było zawarte;
- oznaczenie sądu biskupiego: należy podać dane sądu, do którego składa się pismo;
- oznaczenie rodzaju pisma, np. „skarga powodowa” lub „skarga o stwierdzenie nieważności małżeństwa”;
- wniosek o orzeczenie nieważności małżeństwa oraz wskazanie tytułu (lub tytułów) nieważności, czyli powodu prawnego, dla którego zaskarżana jest ważność małżeństwa;
- przywołanie dowodów, w tym świadków;
- uzasadnienie skargi – opis historii związku;
- własnoręczny podpis powoda lub reprezentującego ją adwokata kościelnego.

Należy zwrócić uwagę, że nie ma oficjalnego wzoru skargi, aczkolwiek niektóre sądy biskupie udostępniają formularze i wzory, według których powinna być ona przygotowana.

Skarga o stwierdzenie nieważności małżeństwa powinna również zawierać odpowiednie załączniki. Mogą one różnić się w zależności od konkretnej diecezji i wymogów sądu kościelnego, który będzie prowadził proces. Niemniej jednak istnieją pewne dokumenty, które są często wymagane lub przydatne.

Oto najważniejsze z nich:

- metryki chrztu stron – najważniejszym dokumentem jest metryka chrztu każdej ze stron. Można ją uzyskać w parafii, w której odbył się chrzest. Metryki te powinny być aktualne, co oznacza, że nie mogą mieć więcej niż sześć miesięcy od daty wydania, ze względu na adnotacje dokonywane na nich;
- świadectwo ślubu kościelnego – jeśli małżeństwo zostało zawarte w Kościele, to potrzebne jest świadectwo ślubu kościelnego, które można uzyskać w parafii, w której związek został zawarty;
- wyrok rozwodowy – wyrok rozwodowy nie jest konieczny do starania się o stwierdzenie nieważności małżeństwa kościelnego, ponieważ oba procesy są odrębne względem siebie. Jednakże często strony starają się o rozwód cywilny przed rozpoczęciem procesu kościelnego, a w takim przypadku, warto dołączyć kopię wyroku rozwodowego, aby sąd biskupi mógł zapoznać się z historią małżeństwa i okolicznościami jego rozpadu;
- dokumenty publiczne i prywatne – w zależności od okoliczności, mogą być przydatne także inne dokumenty, zarówno publiczne, jak i prywatne, takie jak pamiętniki, listy, zaświadczenia lekarskie, notatki policyjne itp.;
- dowody w postaci zdjęć, e-maili, czy też SMS-ów – do skargi można dołączyć wydruki tychże

dokumentów, o ile mogą mieć istotne znaczenie.

Ostatecznie rodzaj i ilość załączników zależy od konkretnej sprawy.

Część II

Po przyjęciu skargi powodowej

Po złożeniu pisma wikariusz sądowy, zwany również oficjałem sądu, bada skargę pod kątem wymogów formalnych. Wówczas pojawiają się następujące możliwości:

- odrzucenie skargi – jeśli skarga nie spełnia określonych wymogów formalnych, jest źle sporządzona lub złożona w niewłaściwym sądzie, wikariusz sądowy może ją odrzucić. W przypadku wad formalnych strona powodowa może zostać poproszona o uzupełnienie braków. Jeśli natomiast z samej skargi jasno wynika, że roszczenie jest pozbawione podstawy, skarga także może zostać odrzucona;
- przyjęcie skargi – jeśli skarga jest uzasadniona i spełnia wszystkie wymogi formalne, zostaje przyjęta przez sąd kościelny. Wtedy rozpoczyna się proces, a strona pozwana oraz obrońca węzła małżeńskiego zostają poinformowani o tym fakcie. Strona pozwana ma prawo do odpowiedzi na skargę;
- brak odpowiedzi od strony pozwanej – jeśli strona pozwana nie udzieli odpowiedzi w wyznaczonym terminie (zazwyczaj piętnaście dni), to proces może być kontynuowany bez jej aktywnego udziału. Sąd kościelny będzie wówczas opierać swoje decyzje na dostępnych dowodach i argumentach strony

- powodowej;
- proces skrócony – istnieje również możliwość przeprowadzenia procesu w trybie skróconym. Ten tryb jest jednak stosowany rzadko, w przypadkach, gdy nie ma wątpliwości co do nieważności małżeństwa i nie ma potrzeby przeprowadzania długotrwałego procesu.

Po przyjęciu skargi sąd ustala dekretem formułę wątpliwości. Jest to pytanie, na które ma odpowiedzieć prowadzony proces.

Zgodnie z przepisami Kodeksu Prawa Kanonicznego strona pozwana musi złożyć odpowiedź na skargę powodową. Odpowiedź ta odgrywa istotną rolę, ponieważ pozwala na przedstawienie stanowiska strony pozwanej oraz udzielenie odpowiedzi na zarzuty i twierdzenia zawarte w skardze. Brak odpowiedzi na skargę powodową jest traktowany jako rezygnacja z obrony, co może negatywnie wpłynąć na sytuację procesową pozwanego. Odpowiedź powinna być starannie przygotowana i adekwatna do zarzutów przedstawionych przez stronę powodową. Strona pozwana ma na to 15 dni od momentu otrzymania skargi powodowej.

Jeżeli zaś chodzi o sam proces o stwierdzenie nieważności małżeństwa, można wyróżnić jego następujące fazy:

- ustanowienie kolegium sędziowskiego – jeżeli sprawa ma być prowadzona w trybie procesu

zwykłego, wikariusz sądowy w jednym dekrete wyznacza trzyosobowe kolegium sędziowskie lub jednoosobowego sędziego z dwoma asesorami;

- instrukcja sprawy – przewodniczący kolegium sędziowskiego za pomocą osobnego dekretu wydaje tzw. instrukcję sprawy. To właśnie na tym etapie określane są zasady postępowania dowodowego;
- przesłuchanie stron – zasadniczy proces rozpoczyna się od przesłuchania stron, co ma miejsce oddzielnie, aby ograniczyć ryzyko niepotrzebnej konfrontacji. Celem przesłuchania jest wydobywanie prawdy i udowodnienie ewentualnej nieważności małżeństwa. Czynność ta odbywa się w obecności notariusza sądowego, chociaż w praktyce przeprowadza ją tzw. audytor (przewodniczący kolegium sędziowskiego). Przesłuchanie stanowi ostatnią szansę wyrażenia swojego stanowiska w procesie;
- przesłuchanie świadków – jest to niezwykle ważny środek dowodowy, który zazwyczaj wiele wnosi do sprawy;
- skorzystanie z pomocy biegłych – sąd często korzysta z opinii biegłych, którzy mogą dostarczyć opinie psychologiczne lub psychiatryczne na temat stron. Opinie te są sporządzane na podstawie zgromadzonych dowodów oraz badań przeprowadzanych na stronach. Należy podkreślić, że chociaż opinie biegłych są ważnym elementem procesu, to sędziowie mają ostateczne decyzyjne

- kompetencje;
- zamknięcie postępowania dowodowego – po zebraniu dowodów, postępowanie dowodowe jest zamykane. Ma to miejsce, gdy strony zadeklarują, że nie mają więcej dowodów do zgłoszenia, upłynie wyznaczony czas na przedstawienie dowodów, lub sędzia uzna, że sprawa jest już wystarczająco wyjaśniona. O zamknięciu postępowania dowodowego decyduje sędzia za pomocą dekretu;
 - przejrzenie akt przez strony – przed wydaniem wyroku, strony oraz ich adwokaci mają prawo przejrzeć akta sprawy w kancelarii sądu. Jest to tzw. publikacja akt, która stanowi kolejny ważny etap postępowania, który umożliwia stronom pozyskanie pełnej wiedzy o dowodach zgromadzonych w sprawie;
 - przedłożenie uwag obrońcy wężła małżeńskiego – obrońca wężła małżeńskiego przedstawia swoje uwagi dotyczące ważności zaskarżonego małżeństwa. Mogą być one niezbyt korzystne z punktu widzenia stron, jednakże to sąd zawsze podejmuje ostateczną decyzję. Co więcej, stronom przysługuje prawo do repliki;
 - złożenie głosu obrończego – dokonuje tego strona lub reprezentujący ją adwokat kościelny. W piśmie tym należy uwypuklić wszystkie kwestie przemawiające za stanowiskiem strony, jakie zostało wyrażone w toku postępowania;
 - wydanie wyroku – po zebraniu dowodów,

przejrzeniu akt przez strony i uwzględnieniu argumentów obrońcy węzła małżeńskiego oraz stanowisk stron, sąd wydaje wyrok.

Po wydaniu wyroku możliwe jest złożenie apelacji, jeżeli orzeczenie jest niekorzystne dla którejś ze stron.

Część III
Wzór skargi o stwierdzenie nieważności małżeństwa

Warszawa, dnia 6 listopada 2023 r.

Do
Sądu Metropolitalnego Warszawskiego
ul. Nowogrodzka 49
00-695 Warszawa

Powódka: Julia Bielecka z d. Kowalska
ul. Tajemnicza 36
00-123 Warszawa
Parafia

Pozwany: Wojciech Bielecki
ul. Nieznana 29
00-987 Warszawa
Parafia

Skarga
o stwierdzenie nieważności małżeństwa

Zwracam się z uprzejmą prośbą do Sądu Metropolitalnego Warszawskiego o stwierdzenie nieważności mojego małżeństwa zawartego dnia 11 sierpnia 2018 r. w kościele parafialnym p.w. św. Anny, ul. Krakowskie Przedmieście 68, 00-322 Warszawa.

Uważam swoje małżeństwo za nieważnie zawarte z tytułu

niezdolności z przyczyny natury psychicznej do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich po stronie mężczyzny.

Uzasadnienie

Pozwanego poznałam jeszcze w liceum. Byłam wówczas w pierwszej klasie, on natomiast w trzeciej. Był to początek roku szkolnego 2012/2013, a dyrekcja postanowiła zorganizować dyskotekę integracyjną dla uczniów. Pozwany wypatrzył mnie w grupie tańczących dziewczyn i podszedł, aby zapytać, czy może zatańczyć ze mną. Zgodziłam się, gdyż już od kilku dni miałam go na oku, gdy przechodził szkolnymi korytarzami. Następnie cały wieczór spędziliśmy w swoim towarzystwie, dobrze się przy tym bawiąc.

Od tamtego czasu zaczęliśmy się regularnie widywać nie tylko w szkole, ale i poza nią. Często spędzaliśmy razem weekendy. Po zdaniu matury pozwany rozpoczął studia na Uniwersytecie Warszawskim na kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna. Kiedy ja ukończyłam 18 lat, po raz pierwszy wyjechaliśmy na wspólne wakacje do Krynicy Morskiej. Wówczas doszło do pierwszych zbliżeń fizycznych pomiędzy nami.

W 2016 r., po zakończeniu zimowej sesji egzaminacyjnej, pozwany oświadczył mi się podczas wyjazdu do Zakopanego. Byłam z tego powodu niezwykle zadowolona, ponieważ bardzo go kochałam i czekałam na ten krok. Wówczas zdecydowaliśmy, że zamieszkamy

razem w wynajętym mieszkaniu. Wcześniej ja mieszkałam razem z rodzicami, natomiast pozwany mieszkał w akademiku.

Nasze wspólne mieszkanie wyglądało bardzo dobrze, byliśmy razem szczęśliwi. Spędzaliśmy czas, jak czynią to zwykle młodzi ludzie, na wspólnych wyjściach, wycieczkach i spotkaniach ze znajomymi. Oboje dbaliśmy o codzienne sprawy takiej jak np. zakupy czy przygotowywanie posiłków.

Wiele zmieniło się wiosną 2017 r., kiedy to pozwany stracił pracę w redakcji portalu internetowego. Wówczas nie potrafił on poradzić sobie z problemem i zaczął nadużywać alkoholu. Pił coraz częściej, przez co zaczęło brakować nam pieniędzy. Musiałam pożyczać od rodziców na zaspokojenie niektórych potrzeb, niemniej nie powiedziałam im o problemie pozwanego. Na szczęście po kilku miesiącach pozwany znalazł nową pracę, tym razem w ogólnopolskiej gazecie. Pozwoliło mu to uporządkować swoje życie, ale nie zrezygnował z alkoholu. Pił co sobotę, nierzadko w większej ilości, co też niepokoiło mnie coraz bardziej.

W 2018 r. wzięliśmy ślub. Oboje pochodzimy z domów katolickich, dlatego zależało nam, aby był to ślub religijny. Przygotowania do uroczystości spoczęły głównie na mnie, ponieważ miałam więcej czasu, a poza tym pozwany uznał, że ja zajmę się tym zdecydowanie lepiej niż on.

Pozwany podczas wesela szybko się upił. Zaczął się awanturować, stwierdził, że nie podoba mu się moja sukienka. Następnie zaczął szarpać się z gośćmi, po czym został wyprowadzony poza salę, aby mógł w spokoju odpocząć. Sama również straciłam ochotę na zabawę i oddaliłam się od gości.

Następnego dnia zapytałam pozwanego, dlaczego to zrobił. Odpowiedział, że po alkoholu nie panuje nad sobą. Wybaczyłam mu jednak i miałam nadzieję, że sytuacja nie będzie się powtarzać. Byłam w błędzie, ponieważ pozwany w dalszym ciągu co tydzień w piątek i w sobotę spożywał alkohol. Stracił ochotę na jakiegokolwiek wyjścia, nie udaliśmy się również w podróż poślubną.

W grudniu 2018 r. dowiedziałam się, że jestem w ciąży. Pozwany przyjął tę wiadomość obojętnie, ani go to nie ucieszyło, ani nie zmartwiło. Niemniej jednak pomagał mi, woził np. do lekarza. Nie był obecny przy porodzie naszego syna.

Poważnym doświadczeniem w naszym życiu stała się pandemia koronawirusa. Po jej wybuchu pozwany stracił pracę w wyniku redukcji kosztów w redakcji. Zaczął poważnie nadużywać alkoholu, stawał się agresywny, co było szczególnie niemiłe dla dziecka. W czerwcu 2020 r. podjęłam decyzję o wyprowadzce wraz z dzieckiem do moich rodziców, którzy bardzo mi wówczas pomogli.

Wiem, że pozwany znalazł pracę na jesieni 2020 r. w wydawnictwie. Próbował wówczas odbudować naszą relację, odwiedzał mnie i dziecko, obiecywał, że się zmieni. Pewnego razu przyjechał jednak po alkoholu, co od razu wyczułam. Zaczął się awanturować, ale dzięki pomocy mojego ojca udało się uspokoić sytuację.

Po tym zdarzeniu podjęłam decyzję o rozstaniu. Chciałam, aby odbyło się ono jak najszybciej i w kulturalny sposób. Udałam się do adwokata, któremu zleciłam prowadzenie sprawy rozwodowej bez orzekania o winie. W sierpniu 2021 r. Sąd Okręgowy w Warszawie wydał wyrok orzekający rozwód. Orzeczenie to jest prawomocne. Pozostałe sprawy związane z alimentami, miejscem zamieszkania dziecka i harmonogramem wykonywania kontaktów przez pozwanego z dzieckiem załatwiliśmy w drodze mediacji, aby było szybciej i taniej.

W związku z powyższym nie widzę możliwości powrotu do wspólnego życia z pozwanym. Wiem też, że obecnie spotyka się on z inną kobietą, z którą chciałby wziąć ślub. Ja również pragnęłabym ułożyć sobie życie na nowo, ale chciałabym żyć w zgodzie z nauczaniem Kościoła. Z tego względu kieruję niniejszą prośbę.

Na potwierdzenie mojej tezy podaję następujących świadków:

1. Maria Bielecka, ul. Tajemnicza 36, 00-123

- Warszawa, Parafia;
2. Tadeusz Bielecki, ul. Tajemnicza 36, 00-123
Warszawa, Parafia;
 3. Monika Bielecka-Górska, ul. Miła 93, 00-345
Warszawa, Parafia;
 4. Joanna Zimna, ul. Piękna 20, 00-567 Warszawa,
Parafia

Wobec powyższego proszę Sąd Metropolitalny Warszawski o stwierdzenie, że moje małżeństwo zostało nieważnie zawarte, abym mogła ułożyć sobie życie zgodnie z nauką Kościoła i własnym sumieniem.

Wyrażam zgodę na przesłanie egzemplarza niniejszej skargi powodowej stronie pozwanej.

Julia Bielecka

(własnoręczny podpis)

Załączniki:

1. świadectwo ślubu kościelnego;
2. odpis sentencji wyroku rozwodowego;
3. odpis ugody mediacyjnej zatwierdzonej przez sąd.

